

Kurum	: Işık Üniversitesi
Başlık	: Deprem Sonrası Barınma: Geçmiş Deneyimlerden Öğrenmek
Konuşmacılar	: Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY, Prof. Dr. Volkan GÜNAY, Prof. Dr. Nuran Zeren GÜLERSOY, Prof. Dr. Özgen Osman DEMİRBAŞ
Video Adresi	: https://youtu.be/DG9GU-bL3Fs
Yayın Tarihi	: 01.03.2023

Volkan Günay: Bizim üniversite olarak hem sosyal sorumluluk kapsamında hem bilgi üretme kapsamında böyle bir girişimler de bulunmak istedik. Bu tabii kolay değil hatta bununla ilgili bir tarz açıklayacağız. Yapmak istediğimiz aslında üniversitenin ülke çapında hassas olduğumuzu göstermek ve bilgi üreten bir kurum olarak da geçmişteki tecrübelerimizi ya da hızlı bir şekilde şu anda hemen proje yapıp üretecek değil ama içimizdeki tecrübeli arkadaşların geçmişteki ve yakın geçmişteki tecrübelerini veya bilgi birikimlerini bu yönde topluma sorumlu bir şekilde aktaracak belki de yön gösterecek konularda seminerler arzu etmiştik. Çok teşekkürler Sanat Tasarım Fakültesi bunun ilki oldu. Hocama da özellikle teşekkür edeyim. İlk başlangıçlar genellikle zordur. Çok kısa sürede Ahsen Hocam da bu hazırlığı yaptığı için ben gerçekten teşekkür ediyorum. Çok da uzatmak istemiyorum, Ahsen Hocamı bir dinlemeyi dört gözle bekliyorum aslında çok teşekkürler.

Özgen Osman Demirbaş: Hocam çok teşekkür ediyoruz bu açılışı yaptığımız için. Ahsen Hocam, buyurun sizi dinliyoruz.

Ahsen Özsoy: Ben de çok teşekkür ediyorum öncelikle Sayın Dekanımız ve Rektör Yardımcımıza, Bölüm Başkanımıza ve şu anda burada bizimle olan değerli konuklarımıza gerçekten de bu zorlu bir süreçten geçiyoruz. Çok ağır ve şey hepimizi çok üzen, hepimizi çok çok üzen daha önceki tecrübelerimizin, gördüklerimizin, yaşadıklarımızın çok daha ötesinde bir şiddette ve güçlükte gerçekten günler geçiriyor olduğumuz için bu hakikaten bütün bu şeyleri bir yana bırakıp üzüntümüzü, 'peki biz ne yapabiliriz?' şeklinde sorumluluklarımıza dönmek, sorumluluklarımızı hatırlamak ve birikimlerimizi ortaya koymaya çalışmak en bizlere düşen, akademisyenlere düşen en önemli sorumlulukların başında geliyor diye düşünüyorum. O nedenle bu önemli konuya ben de böyle bir seminer dizisinin başlangıcında nasıl katkıda bulunabilirim diye düşündüğüm de sizlerle geçmişteki birikim ve tecrübelerimi de gözden geçirerek bir hazırlıkla karşınıza geldim. Beklentilerinizi karşılayıp karşılamayacağımı bilmiyorum, ama bu planlama ve tasarım boyutlarının nasıl ele alınması gerektiğini yaşam alanlarının tekrar tekrar düşünmemiz gereken bir noktadayız. Bu eksenden daha çok benim katkım bugün söz konusu olacak. Neden konut, neden deprem gibi böyle bir başlangıç yapmak isterim. Yani aslında konut çevremizdeki bina stoğunun önemli bölümünü, önemli bir bölümünü oluşturuyor. Sayısal olarak çok kesin bilemesek de konutlar yapılı çevrenin %60 veya 70'ini oluşturuyor olabilir yaklaşık olarak. Tabii bizler için fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplar doğuran normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen doğal, teknolojik veya insan yapısı olayların yani afetlerin içerisinde deprem sözcüğünü çekip çıkarmak ve şu anda söz konusu etmek durumundayız. Çünkü aslında ülkemizi de etkileyen afetlere baktığımız zaman depremin çok daha

yıkıcı ve önemli etkileri ve rolü olduğunu da söylemek gerekiyor. Tabii büyük çok sayıda yerleşmeyi ve nüfusu etkilediği için yol açtığı kaybın diğer doğa olaylarına kıyasla daha öne çıkışı da bu tercihi söz konusu edebiliyor. Belki deprem değil, afet ve konut dediğimiz dönemlerde oldu, ama ben bugün özellikle deprem sözcüğünü öne almayı uygun buldum. Son 60 yılda kaynaklarda meydana gelen doğal afetlerin yol açtığı hasarların oranına baktığımızda %62'sini depremler oluşturuyor, %15 heyelan Türkiye için, %12 su baskınları, %5 kaya düşmeleri, %4 yangın, %2 çığ şeklinde. Tabii en yıkıcı olanın deprem olması aslında afetler üzerine de çokça konuşabiliriz, ama zamanımızı iyi kullanmak adına ben dilerseniz evet, devam edeyim. Tabii deprem mevcut konut yapısının zayıf ve yetersiz yönlerini ortaya çıkaran afet sonrası uygulamalar içinde de deprem sonrası uygulamaların farklı bir şekilde ele alınmasını gerektiriyor. Bu temel kriterler, konutların en temel kriter yıkılmayacak ve sağlam olacak kriteri. Geçtiğimiz günlerde medya, televizyonlar karşısından ayırlamadığımız bütün bu haber konuları aslında konuyla ilgili farklı disiplinlerin, çeşitli disiplinlerin yerbilimlerinden başlamak üzere öne çıktığı, kendilerini ifade ettiği, konuyla ilgili uzmanlıklarının çerçevesinde değerlendirmeler yaptığı bir süreç oldu. Ancak sorumluluklarımızı sadece güvenli yapılar yapma şeklinde kısıtlamamız ya da çerçevelememizin de doğru olmadığını söylemek gerekiyor. Sonuçta insanı ilgilendiren her konu planlamanın ve tasarımın içinde bildiğiniz gibi yer alıyor. Dolayısıyla buradaki sağlamlığı sadece öne almak yerine onu ayrılmaz, vazgeçilmez birincil önemde bir konu olarak zaten var olarak kabul etmemiz gerekiyor. Aslında yalnız konutlar için değil tabii ki tüm yapıları çevremiz içinde bu sağlamlık kriterini ön plana almak durumundayız. 2000 yıl önce Vitruvius aslında çevremizin yapılarımızın karşılaması gereken kriterlerden bahsediyor: 'Utilitas, Firmitas, Venustas' sözcüklerini kullanıyor. Yani hem sağlam hem kullanışlı hem de güzel, estetik olmasını öngörüyor. Dolayısıyla beni konuşmam da bu bütünlüğü fark edeceksiniz. Sadece sağlamlığı öne çıkaran bir bakış açısı benimsemediğimi söylemeliyim. Özünde, tüm yapıları çevremizi ve içinde var olduğu kentleri olması gerektiği gibi çok yönlü, kapsamlı ve bütünlük planlama ve tasarlama ilkeleriyle gerçekleştirildiği süreçler olarak kaçınılmaz olarak ele almak durumundayız. Afet sonrası barınma dediğimiz zaman aslında birkaç yönlü, birkaç başlığı var aslında hemen afet olur olmaz söz konusu olan acil durum barınağını daha sonra geçici barınakların söz konusu olduğu bir evreyi geçici konutları ve kalıcı konutları bunların içerisinde görmek, sınıflamak mümkün. Pardon acaba ekran sizin için hocam, normal ve şey mi problemsiz mi?

Özgen Osman Demirbaş: Hocam normal görüyoruz yansılarınızı gayet güzel.

Ahsen Özsoy: Tamam. Peki peki emin olmak istedim. Evet, barınak aslında bireyi çeşitli tehlikelerden koruyabilecek bir mekân anlatıyor aslında. Acil barınmada, acil durum ortaya çıktığındaki bunun karşılığını bize tüm temel barınma ihtiyaçlarını karşılayan boyutlarını bize gösteriyor. Genellikle afet öncesinde güvenli toplanma alanları olarak belirlenen afetzedelere ilk 72 saat içinde sığınma sağlayan, sağlaması gereken okul, belediye binası gibi kamu yapılarını 'emergency shelter'a dâhil edebiliyoruz. Afet sonrası rehabilitasyon aşamasında günlük yaşama en kısa zamanda geri dönülmesini garanti eden, etmesi gereken yapılar olarak bunları görebiliyoruz. Bunların da çok çeşitlendiğini söylemek mümkün. Kıyıya yakın bir yerleşmede yaşanan bir geminin bile acil durum barınağı olarak kullanılabilceğini söylemek mümkün. Geçici barınak ise, yardım kuruluşları tarafından veya kamu tarafından kısa süre içinde temin edilerek dağıtılan çadırlar ya da kişilerin kendi çabalarıyla oluşturdukları geçici konut inşa edilene kadar kullanılan basit barınaklar diye geçiyor. Toplu barınma alanları ideal kullanım sürelerinin birkaç hafta olduğunu söylemek mümkün. Geçici konut ise, tabii esas konutlarına konutlarını kaybeden ailelerin konutlarına dönüncüye kadar içinde yaşadıkları geçici barınaklar ve bunların çeşitli malzeme ve teknolojilerle gerçekleştirilmiş örneklerini ve tasarlama kriterlerini biraz sonra paylaşacağım sizlerle. Aslında geçici konut meselesi belki de geçici konut ve kalıcı konut arasındaki

ayrımları da biraz daha düşünerek tasarlanması gereken bir boyut içeriyor. Çünkü geçici konutlar esas konutlarına dönemeyen aileler için çok uzun süre barınılan yaşam alanlarına, sağlıklı yaşam alanlarına dönüşebiliyor. Bu biraz görseller eşliğinde devam edecek olursak; ilk slaytta Kızılay çadırını gördükten sonra size başka örnekler de paylaşmak istiyorum. Aslında bu konuşmada şunu söylemek de belki de fayda var. Depremle ilgimin ve birikiminin başlaması 1999 daha önce birtakım şeyler olmakla birlikte esas olarak 1999 Depremi. Dolayısıyla buradaki derinlemesine incelenmiş birtakım konuları 1999 Depremiyle ilişkilendirmek söz konusu. Sık sık 1999 Depreminden bahsediyor olacağım, ama tabii bunlarla da sınırlı değil. Çadır örneklerinin aslında hava şartlarıyla ilişkili olarak mesela İsveç yardımıyla gelen farklı bir malzeme ve formla ele alınmış olan bu örneklerin daha çadır meselesinin bile nasıl çeşitlendiğinin bize gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu noktada, geçici konut diyebileceğimiz örnekler de bakmak mümkün. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı eski adıyla tarafından geliştirilmiş geçici konut ya da konteyner örneklerini burada görmek mümkün. Birkaç geçici konut örneği daha sizlere göstereceğim. Bunun afetler aslında konuyla ilgili disiplinlerin bu konudaki katkılarının hemen arkasından çeşitlendiği dönemler. Bizim de farklı mimarlık ofislerinin geliştirdiği örnekler geçici konutlar içinde söz konusu. Yine bir prototip denemesi burada da örneğini görüyorsunuz. Aslında bu yani şöyle söylemek de fayda var. Osman Hocamızın da belirttiği gibi aslında afetin sonrasındaki süreç bir sonraki afetin öncesi olmuş oluyor. Dolayısıyla eğer çalışmalar ne kadar mevcudu değerlendirerek geliştirilirse bir o kadar da nitelikli bir biçimde geleceğe hazırlanmış oluyor olmamız gerekiyor ki, bu her afette aslında bunu tekrar tekrar konuşuyoruz. O kadar araştırmalar yaptık, çalışmalar yaptık. Yeni yapılanmalar, yeni süreçler, yeni organizasyonlar bunu neden acaba çok da dâhil etmiyor konunun içine diye sorup durduğumuz çok oluyor. O nedenle, evet araştırmaları sürdürmek hem yerel olarak hem de küresel olarak yapılanları bilmek, takip etmek ve öğrenmek gerekiyor. Deneyimlerden öğrenmekten biraz da bunu kastediyoruz. Evet, farklı iklim bölgeleri, ülkelerin farklı gelişmişlik düzeyleri, yaşam kültürleri bütün bunlar aslında doğal olarak tabii ki yaşam alanlarının tasarımına da yansıyor. Burada gördüğümüz Haiti 2010 Depremi sonrasında söz konusu olan süper kerpiç konutlarda başka bir teknoloji, başka bir profil bize sergilemekte. Evet, bu aslında geçici konut konusunun yine afetin tipine, toplumun bu konudaki evet gelişmişlik düzeyine, ekonomik yapısına, sosyal ilişkilerine, sosyal yapısına ve afetin, doğrudan afetin de nasıl bir afet olduğuna ilişkisinde önemli ipuçları, bağlantılar taşıyor. Örneğin; FEMA'nın geliştirdiği bu hareketli ve hareketli konteyner diyebiliriz biz buna aslında römork da diyebiliriz. Katrina Kasırgası sonrası için söz konusu olmuş bir geçici konut örneği. Şimdi, geçici konutlar içinde aslında malzeme ve teknolojinin ne kadar farklılaştığına biraz da küresel farklı ülke örneklerinden, farklı mimarların yaklaşımlarından örnek vermeye çalışalım. Mesela Shigeru Ban, 99 Depremi sonrasında hemen Türkiye'ye de gelmişti. Öğrencilerle prototipler geliştirmişti. Aslında Shigeru Ban, karton, mukavva rulolarla geliştirmiş ve bu mukavva rulolarla aslında tapınaktan konuta veya kütüphaneye kadar değişen farklı fonksiyonlarda binaları aslında inşa etmiş ve Shigeru Ban diyor ki; "Aslında her malzeme afetle, depremle ilişki kurulduğunda çeşitli şekillerde davranabilir. Bir beton malzemeyi de siz sağlam diye düşünebilirsiniz, ama o dağılabilir." Mukavva rulo buna çok hakikaten dayanımıyla ilgili çok çeşitli sınavlardan geçmiş, araştırmalara konu olmuş bir teknoloji ya da yaklaşım diyebiliriz Shigeru Ban'ın bu çalışmasına. Yine Rwanda'da yaptığı daha basit çubuklar ve örtü elemanlarıyla gerçekleştirilmiş bir örneği ki aslında bir önceki örnekte daha komplike bir tavır ve materyal seçisi çeşitliliği söz konusu iken, temel olabilecek şeyler aslında ahşap kasalar. Onlara oturan bir zemin ve onlara takılı mukavva rulolarla kurulu bir sistemi var. Burada ise çok daha basit, daha çok geçici şeye yakın, çadıra yakın bir yaklaşımı, bir tavır var Shigeru Ban'ın bu örnekte. İkeanın 'Better Shelter' projesini de burada farklı bir teknoloji ve tasarım ürünü, üretimi olarak anmak, paylaşmak da fayda var. Bu aslında, bu örnekte bambaşka bir sistemi yine acil ihtiyaçlar için geliştirerek barınma ünitelerini ve ortak destek ünitelerini

tasarlayarak ortaya koymuş oldukça enteresan birşey sistem olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka prototip önerisi, burada ahşap bir sistem söz konusu. Belirttiğim gibi burada iklim, kültür, ekonomik veriler gibi pek çok konunun işin içinde olması takdir edersiniz ki kaçınılmaz. Kızıl Haç ile yine geliştirilmiş sade bir örnek daha görüyoruz. Şimdi, biraz geçici konutların özelliklerinden toparlayarak bahsedecek olursak aslında burada birtakım kriterler söz konusu kuşkusuz. Kolay sökülüp takılma, malzemenin kolay temini ve ekonomik olma bunların en başında geliyor. Fakat bizlerin özellikle büyük depremlerden sonra daha çok konteyner olarak çevremizde gördüğümüz geçici konut barınma alanlarında da gözlemlediğimiz gibi bu alanların, bu örneklerin kullanılmasının planlanandan uzun sürmesi önemli bir problem. Neden böyle olduğundan bahsetmek gerekirse; devlet tarafından evini kaybedenlere yapılan kaybettiği evine karşılık olarak yapılan konutların, konutlar şeyisi modeli mülkiyetle, konut sahipliğiyle ilişkili bir durum. Kiracı olan ve gelir düzeyi çok düşük olan ailelerin kendilerine geçici konutlarda yaşadıkları süre boyunca durumlarını düzelterek kalıcı konutlara atmaları ya da taşınmaları böyle bir fırsat elde etmeleri o kadar da kolay olmuyor, mümkün olmuyor. Dolayısıyla 1 yıl için ya da işte 2 yıl için yapılan bu geçici konut alanlarının 4 yıl 5 yıl kadar kullanıldığı gözlemlenebiliyor. Nitekim Marmara Depremi sonrasında yapılan geçici konut yerleşimleri zaman içerisinde kullanım planlanandan uzun süre kullanılması nedeniyle ciddi problem bölgelerine dönüştü ve onları boşaltabilmek için elektriklerini, sularını kesmek ve o kullanıcıları, aileleri oradan çıkmak zorunda bırakmak gibi bir ne yazık ki yol benimsenmiş oldu. Bu aslında bu noktada sivil toplumun önemini hatırlamak gerekiyor. Bu yaşam alanlarında ailelerinin bireylerini kaybeden ya da kendi işlerini kaybeden, durumlarını düzelteremeyen ailelere, aileleri destekleyen, onlara çalışma imkânı, eğitimler vererek çalışma imkânı sağlayan çeşitli sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla, desteğiyle ancak bu sorunlar bir ölçüde aşılabılmıştı yakından tanık olduğumuz kadarıyla. Dolayısıyla evet, çok karmaşık bir konu çünkü hayat, hayatın çok çeşitli yönleri hem mekânsal sadece burada mekânsal konuşuyor gibi oluyoruz, ama aslında sadece mekânsal olmadığını bu işin çok farklı boyutları olduğunu da hatırlamak gerekiyor. Şimdi, burada geçici ve kalıcı arasındaki ilişkiye de bir parça değinmek istiyorum. Aslında 99 Depreminden sonra bu konularda çalışmaya başladığım da yani normalde bir konut meselesine bakışla afet sonrasında kalıcı konutlar üzerinden konut meselesine bakış arasındaki ilişkileri sorgulamak durumunda kaldığımı hatırlıyorum. Aslında sonuçta her ne kadar afetle, afetten etkilenmiş bir toplumu barındırmak söz konusu olsa da sonuçta yaşam alanlarının planlama ve tasarımı olabildiğince zaten komplike ve önemli boyutları içeren bir mesele. Buradaki aslında fark galiba yine kültürel bağlamın, yine doğal bağlamın önemli olduğunu söylemek lazım. Fakat buradaki mesele kısa sürede tamamlanmak mecburiyeti ve tabii her zaman olduğu üzere ekonomik kısıtlamalar. Dolayısıyla bu yani bir sıradan bir sıradan demeyeyim her zaman ilgilendiğimiz bir tasarım problemi olarak bakmanın ötesinde daha hızlı, daha belki farklı tekniklerle, daha belki ekonomik olmak mecburiyetinde kalarak hareket etmek durumunda kalıyoruz. Zaten işte kıt kaynaklarla ve hızlı değişime karşılık tasarlama ve planlama yapmak da böyle bir şey. İşte tam da bu nedenle hazırlıklı olmak gerektiğini önemsiyor ve vurguluyoruz. Ve birkaç slaytla aslında 99 Depremi ve onun öncesine bakmak gerekirse; 66 Varto Depremi, 71 Bingöl Depremi, 72-75 Lice, 67 Pülümür, 70 Gediz, 1983 Erzurum-Kars, 92 Erzincan, 95 Dinar gibi böyle bir zaman chartına oturabiliriz. Onun üzerinden tabii ki Marmara Depreminin üzerinden de çok zaman geçti. Elazığ-Van gibi çeşitli depremlere tanık olundu. 99 Depreminin çok Türkiye'nin çok ekonomik anlamda çok etkileyecek bir bölgesinde olması geniş bir alana yayılması ve çok fazla yıkıma sahne olması nedeniyle bizler için önemi büyüktü. Bu afet konutu meselesini görece büyük depremlerden sonra nasıl bir tutumla ele alındı, nasıl bir yaklaşımla ele alındı ve neler olduğu noktasından kısa bir bahsetmek istiyorum. Bunun arkasından da aslında bizlerin daha detaylı olarak çalıştığı bu örneklerin değerlendirilmesinden biraz bahsetmek istiyorum. Gediz ▶

Depremi, 1970; yeni konutların yerleşimin 5 km dışında yapılması ve yeni yerleşimin halk tarafından benimsenmemiş olması. Lice Depreminde yine yerleşimin dışında yeni bir alan üzerinden yerleşme planlamasının ve uygulamanın gerçekleştirilmesi. Burada tabii yerel yaşamın ihtiyaçlarına cevap verilmemesi, halk tarafından benimsenmemesi gibi konular ortaya çıkmıştı. Hepimizin hafızalarında yer etmiştir aslında. Bizim araştırmalarımızda da görüldüğü üzere aslında tabii sadece yaşam alanından, sadece içinde var olduğumuz konuttan ibaret değil kentle olan ilişkilerimiz. İşe gidiyoruz, okula gidiyoruz, alışverişe gidiyoruz. Çevremiz var, sosyal çevremiz var ve dolayısıyla bunların kopması anlamına geliyor bambaşka bir yere yeniden yerleşilmesi ama tabii ki bu yer seçimi çok ciddi bir mesele, çok fazla kriteri var. Dolayısıyla bu kriterlerin içerisinde bu bağlarında, ilişkilerinde önemini gözetmek gerekir diye değinmek istemişim. Erzurum-Kars Depremi mesela 3000 konut tek plan tipi. Bunları bir parça şöyle zamanımız çok fazla yok. Ben de biraz fazla galiba konuya değinmek hedefiyle bunları böyle çekip çıkarmak ve 99 Depremi sonrasındaki örneklerle konuyu getirmek istemişim. Konutların yaşam alanlarının geniş aileye uygun olmaması mesela buradaki ipuçlarından bir tanesi. Evet, birkaç slayttan sonra Marmara Depremi konusuna gelicek olursak; aslında çok sayıda yerleşmede ve eşzamanlı olarak yaklaşık 40.000 civarında bir konut birimi gerçekleştirilmesi aslında çok kolay birşey değildi 99 Depremi sonrasında görebildiğimiz kadarıyla. Burada 5 ayrı bölgeden; Bolu Düzce, Sakarya Merkez, Kocaeli, Kocaeli Gölcük ve Körfez ve Yalova'dan bahsediliyor. Tabii burada işte metrekare, Türk tipi konut gibi ipuçlarından bahsetmek lazım. 2 katlı 4 daire, katta 4 veya 2 daire olması gibi. Bu örnekleri bir şekilde bir araya getirdiğimiz zaman aslında biz sonuçta şöyle bir meseleyle karşı karşıya kalıyoruz. Onu hemen söylemek gerekirse aslında konut ihtiyacı Türkiye'nin göç nedeniyle, hızlı nüfus artışı nedeniyle uzun yıllar ciddi bir mesele olarak ortaya çıktığı için hep toplu konut ile bu ihtiyacın karşılanması gibi bir meselemiz olması ve bu meseleye bakışta da çok fazla tek tipleşmiş mekânlarda ailelerin yaşamasının gerekmesi özellikle tabii orta ve alt gelir kesimini bu konuda daha önemli bir grup olarak saymak mümkün ve çok uzun bir zaman dilimi içerisinde çok sayıda konutu bir şekilde birlikte ve hızlı yapmak yaklaşımıyla aslında epey bir üzerinde bizlerin araştırma yaptığı bir problematiğe dönüştü. Bu kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları aslında buradaki şeyimizle birikimizle afet, deprem sonrası 99 Depremi sonrasında gerçekleştirilen örneklerle de yaklaşmak, odaklanmak ihtiyacı duyduk. Aslında gerek araştırmalarımız, gerek tez öğrencilerimiz, gerek önceki okulumuz İTÜ'de kurduğumuz ve uzun yıllar devam eden Konut Deprem Yüksek Lisans Programı ile aslında Nuran Hocam ile birlikte çok sayıda ve çok çeşitli çalışmalar birlikte gerçekleştirme fırsatımız oldu. Dolayısıyla da bu öğeleri, bu özellikleri hem tez öğrencilerimize hem programla ilgili derslerimizde çokça tartışma imkânı bulduğumuzu söyleyebilirim. Şimdi, bu aslında hepimizin her zaman kentlerin belli yerlerinde kente girerken veya işte bir şekilde bir TOKİ durumu ile karşı karşıya olduğumuz, bu kentsel çevremizin aslında bir devamı da afet sonrası uygulamalarda karşımızda duruyor. Biz aslında bu yaptığımız gözlem, görüşme, anket gibi araştırma çalışmalarıyla bu mekânların nasıl kullanıldığına, insanların buradaki bu mekânları, bu konutları ve bu çevreleri kullanırken ki değerlendirmelerini anlamaya çalıştığımız da hep belli başlı noktalar, belli sorunlar ortaya çıktığını görüyoruz. Kullanıcıların şöyle söylediklerini kısaca özetleyebilirim. Altyapı ve sosyal tesislerin eksikliğinden bahsediyorlar. Konutların bitmiş olması ve onun içine girilmiş olması tabii ki yeterli değil. Çünkü hayatın diğer boyutları devam ediyor ve onları bir şekilde ayrılmak zorunda kaldıkları şehir merkezine ya da yerleşme merkezine giderek halletmek gerektiği için çevrenin sosyal ve fiziksel özelliklerinin düzelmesi, yaşam kalitesinin düzelmesi uzun bir zamana yayılıyor. Hatta bazı yerleşmelerde bu iyice ümitsiz hâle geldiği için ve insanlar burayı kullanmaktan vazgeçtiği için boş kalan, köhneleşen suç noktaları hâline dönüşen örnekler bile olduğunu gözlemleyebiliyoruz aslında. Hak sahipleri, ev sahiplerinin bir kısmının yaşanan çevreyle uyum sağlayamadığı merkezi konumu, çevresel imkânlar, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri sebebiyle eski yerleşim alanlarına dönme isteğini net

bir şekilde belirttiği görülüyor. Kalıcı konutu 2. bir ev ya da depo olarak kullananların, kullanmayı boş tutanların varlığı sebebiyle fiziksel çevre ve yönetim açısından problemlerin ortaya çıktığı saptanabiliyor. Merkezi ısıtma sistemi oluşturulmuş olduğu hâlde bir bölümü boş olan binaların merkezi sistemi kullanamadıkları maaliyetler nedeniyle söz konusu olabiliyor. Bu da önemli bir konu, önemli bir problem ortaya koyuyor. Genellikle plan şemalarından olabildiğince memnun olduklarını ama konutların araziyle olan ilişkilerinde, çok eğimli alanların seçilmesi ve sadece sağlamlık kriterine bakılan bir yer seçimi kriteri söz konusu olduğunda diğer başka kriterlerin yön, eğim ve diğer veriler gibi diğer başka kriterlerin bu sefer ihmal edilmiş olması bu defa sorunlar yaratabiliyor. Aslında tabii Vitruvius'a değindik; sağlamlık dedik, kullanışlılık dedik ve estetik dedik. Tabii bu kadar çok sayıda tek tip örneklerin estetik beklentileri ne kadar karşıladığı da ayrı bir problem olarak ortaya çıkabiliyor. Bakım, onarım çevre düzenlemelerinin, sosyal alanların yarattığı sorunlar yani aslında kullanımının insanları memnun etmeme nedeniyle kullanım oranının düşmesi ciddi bir problem olarak ortada duruyor bu tür yerleşmelerde. Bir başka yerleşme, bir başka problem engelli tabii ki artık afet sonrası engelli oranı arttığı için onların kullanmasına dönük olarak ayrı plan şemaları erişilebilir plan konut tipolojileri ortaya konması, ama tipolojik anlamda kendilerinin engelli olarak ortaya çıkarmak istemeyen, belli etmek istemeyenlerin de bunları kullanmaması gibi sorunlar. Gördüğümüz gibi aslında kocaman araştırmaları sizlere çok sistematik bir şekilde sonuçlarını bu kadarcık zamanda bahsetmek mümkün değil, ama farklı farklı ipuçları ile aslında nasıl yaklaşmamız gerekiyor bizim bu yeni yaşam alanlarının özellikle de afet sonrası yeni yaşam alanlarının planlanmasında ve tasarımında nelere dikkat etmemiz gerektiğinin böyle bir farklı ipuçlarını taşıyabildiğini görüyoruz. Evet, hızlı hızlı bunlara değindikten sonra Hereke diyelim, İkitelli diyelim. Başka bir yaklaşım mümkün değil mi acaba diye de biraz düşünmemiz gerekiyor. Aslında küçük ölçekli çabalar, bu gelecekte o mekânı, o çevreyi kullanacak ailelerin, bireylerin katılımıyla gerçekleştirilecek uygulamalar çok kıymetli. Bunları az sayıda örnekler olmasına rağmen Marmara Depreminden sonra gördük, inceledik. Yani bütün afet sonrası konut ihtiyacını bu yaklaşımlarla karşılamaya çalışmak çok hızlı bir biçimde kapsamlı araştırmaları tam olarak yapmadan, yapmadan kolları sıvamak, işe başlamak bambaşka akla gelmeyen sorunlarla birlikte bu bahsedilen sorunları da içerecek bu kuşkusuz gelecekte. Dolayısıyla farklılıkları farklılıklara da açık olmak gerekiyor. Yani aslında sadece bunun bu sorunun cevabını toplu konut, afet toplu afet konutu yapmak ve hepsini tek elden aynı plan tiplerinin tekrarıyla hızlıca yapmaya çabalamak da o kadar doğru bir yaklaşım olmasa gerek. Peki, başka örnekler neler? Onlardan da hızlıca bahsetmek gerekirse; mesela Gölyaka'da İmece Evleri Projesi. Hemen ilk tez öğrencim kalıcı konutlarla bu örneği kıyaslamaya çalışmıştı. Çok küçük ölçekli bir şey ama insanların yapımına katıldığı bir süreç. Orada sivil toplum kuruluşları ve gönüllü mimarların konut tipolojileri üretmesi. Buradaki insanların bu tipolojilerden seçmesi dolayısıyla kendilerinin yaşayacağı mekânları karar verme şansına, hakkına sahip olmaları ve bunun yapımına katkıda bulunabilmeleri ve bu imece usülüyle ve adı da İmece Evleri bu sürecin gerçekleştirilmesi. Kendi yaşam alanlarının tipolojilerini anımsatan tipler, plan tiplerinin ortaya konduğunu mimarlar tarafından görebiliyoruz. 5 veya 6 tane plan şemasının içerisinden seçerek ailelerin yapımında da var oldukları bir süreç söz konusu olmuş 26 1. etapta 26, 2. etapta 18 konut. Binlerce konut içerisinde belki bunlar küçük damlalar belki ama böyle de bakmamak lazım. Çünkü yaşam alanlarının çeşitlenmesi ihtiyaçların çeşitlenmesi koşulların çeşitlenmesi nedeniyle bu tür örnekler de önemli diye düşünüyorum. Burada katılımı, burada küçük ölçekli ya da farklı ölçeklerdeki yaklaşımların önemini, burada aynı zamanda mimarlık mesleğinin de değişen rolünü de söz konusu etmek gerektiğini düşünüyorum. Yani aslında daha farklı bir mimarlık tanımını da düşünmeyi gerektiren süreçler bunlar. Gölyaka'dan sonra Mavi Hilal'den bahsetmek isterim. Mavi Hilal'de Düzce'de gerçekleştirilen bir örnek. Çok dezavantajlı ailelerin, grupların yani 168 sanıyorum ailenin yaşaması için oluşturulan, geliştirilen bir yerleşme. 9

Burada da, burada planların da geliştirilmesinde katılım söz konusu. Ama burada inşa sürecinde de katılım söz konusu sonrasında da 2 katlı olan bölümün üst katını ihtiyaç imkânları arttığında tamamlayabilmeleri için bir rezerv alan düşüncesi söz konusu. Dolayısıyla da aşamalı bir şey söz konusu aşamalı bir gerçekleştirme süreci ki katılımlı uygulamalarda bu önemli. Ekonomik durumuna uygun bir şekilde kendi mekânını bitirme, tamamlama süreci. Mavi Hilal, aslında çok dezavantajlı bir grup demiştim. Hem ekonomik olarak hem de engellilik oranı yüksek depremden çok fazla etkilenen, ailelerinde kayıplar olan ve öncesinde Kocaeli Üniversitesinin iş birliğiyle binlerce diyebilirim binin üzerinde aileye anket düzenleniyor. Oradan kriterleri sağlayanlara sağlayan grupları seçerek, azaltarak sayıyı yaklaşık 168 şey konut biriminin gerçekleştirildiğini, ailelerin burada fayans döşeyerek, beton karıştırarak, beton sulayarak, yemek yaparak yani bu sürecin bir parçası olmak üzere katılımın katılımlı bir süreç olarak evlerini, gelecekteki evlerini oluşturdukları, geliştirdikleri bir örnek Mavi Hilal. Merdiven yukarı doğru çıkıyor ya aslında ihtiyaç olsa bile ekonomik durum düzelince bu bina tamamlanıyor. Yine başka küçük ölçekli örnekler, insani yardım kuruluşları bölgede yine 99 Depremi sonrasında Umcor gibi, Karitas insani yardım kuruluşlarının yaptıkları uygulamaları burada görmek mümkün. Yine bu örneklerde önemli yani kalıcı konut fikrinin o işte 40.000 konutun dışında örnekler ama az sayıda olmakla birlikte önemli ipuçları taşıyorlar. Karitas örneğinden sonra yine deprem sonrasında günümüze kadar da gelen yine bir grup akademisyenin desteğiyle Umut Evleri Projesi. Yine bu da katılımlı bir çalışma. Bu süreçlerde en önemli mesele arsa temini oluyor. Çünkü arsaya ulaşamıyorlar. Arsayı onlara belediye ya da işte kamu temin edebilse çok önleri açılacak, ama o bir zorlu süreç oluyor Mavi Hilal'de de aynı şekilde olmuştu, Umut Evleri'nde de. Evet, 1-2 tane de, peki hani başka seçenekler mümkün değil mi dediğim için 1-2 de uluslararası örneklerden söz konusu edip kapatmak konuşmayı planlamıştım. Buradaki, bu enteresan örnek aslında burada tüm özellikleriyle bahsedemeyeceğimiz sürdürülebilirlik gibi, ekolojik tasarım gibi farklı boyutları da içeren bir mevcut yerleşmenin restorasyonu ama ciddi müdahalelerle geliştirilen bir restorasyon diyebiliriz. 2014 yılın ait bir bir çalışma üst üste farklı afetler geçirmesi ve en sonunda tekrar bir bu grup tarafından restorasyonuna girişilmesi projesi diyebiliriz. Bu da aslında ilginç örneklerden var olanı iyileştirerek, güçlendirerek, tasarım ilkeleriyle zenginleştirerek, yaşantıyı zenginleştirerek buradaki yaşayacak insanların fırsatlarını arttırarak ele alınmış enteresan projelerden bir tanesi. Bunu da doğrusu bu tür tavırların da, yaklaşımların da önemli olduğunu söyleyebiliriz. Son örneği de aslında Elemental grubunun Quinta Monroy Projesini herkes biliyor. Muhtemelen Villa Verde'yi de biliyorsunuz. Ama buradaki kritik şeyden de hızlıca bahsetmek ve bahsetmek istiyorum. Aslında yine ekonomik olarak çok kısıtlı gruplar yine bir bu gerçekten ciddi bir mimari tasarım problemi olarak bu ekonomik sıkıntıya nasıl yanıt verebilmek mümkün olur yaklaşımıyla ele alınmış ve yukarıda gördüğümüz gibi aslında başlangıçta yarısını inşa etmek sonra da imkânlar düzeldiğinde hazır olan planlar doğrultusunda mekânı tamamlamak, ama bu tabii ki mimari kararlarıyla, kullanıcıların kendilerinin eklemeleri gibi bir enformel tavıra izin vermeyen gene de kendisini bu var olan kurallar ve koşullar dizgisi içerisinde özgür bırakan, katılımını bu anlamda tarifleyen bir bir proje olarak Villa Verde'den de bahsetmek istedim. Son slaytta da bir iç mekân ve bir plan şemasıyla tamamlamış oldum. Biraz uzun konuştum sanırım.

Özgen Osman Demirbaş: Yoo çok keyifle izledik. Sağ olun.

Ahsen Özsoy: Evet yani toparlamak gerekirse aslında kitlesel olarak yapılan karşılık karşılık demeyelim ama yanı sıra küçük ölçekli, katılımlı farklı modellere de açık olmak, imkân vermek ve bu konuda da çalışmak diyebiliriz özetle. Dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Özgen Osman Demirbaş: Sayın Hocam çok teşekkür ediyoruz. Çok önemli bilgiler keyifle dinledik dedim. Tabii sizin sunumunuz içerik açısından keyif verdi, ama hepimizin keyfi de kaçık

işin doğrusu. Bugün ne yazık ki öğle vakitlerinde Malatya'da bir deprem daha olmuş. 5.6 şiddetinde olan deprem daha önceki depremlerin etkileri yüzünden yeni yıkımlar ve yeni maalesef kayıplara sebep olmuş hâlâ devam ediyor ve maalesef hâlâ biz özellikle yapılı çevre konusunda yaptığımız hataların cezalarını çekiyoruz, diyebiliriz. O anlamda bu seminer dizisinin ilk konuşması olarak, ilk konusu olarak barınmaya değinmek bence çok önemliydi. Siz de çok geniş bir konuyu çok iyi bir çerçeve de bize aslında bütün detaylarıyla öyle güzel sundunuz ki birçok yeni fikir oluştu. Ben tabii birçok önemli şeyden bahsettiniz, ama özellikle deprem ve deprem gibi afetlerden sonraki barınmayla ilgili yaptığınız dörtlü sıralamayı yani acil barınma, geçici barınma ve kalıcı barınma süreçlerindeki dönüşümü buradaki süreçleri çok önemli buldum. Özellikle yaşadığımız tecrübelerden tecrübeleri göz önünde bulundurarak yani dediniz ki acil barınma tercihen birkaç haftalık süredir. Biz maalesef o acil barınmayı o birkaç haftada bile sağlayamıyoruz. Acil barınmaya bile erişemeyen maalesef depremezeler var. Önemli bir nokta özellikle 99 Depreminden sonra bunu çok yaşadık. En yakın olduğu için birçoğumuzun hafızalarında taze geçici konut olarak başlayıp kalıcı konut olma durumu ki yapılı çevre anlamında bu da herhâlde önemli bir problem. Katılımcı süreç çok önemli burada tabii herkes konuşuyor farklı uzmanlıklar üzerinden yaşanan olayı değerlendiriyoruz. Özellikle deprem bölgesinde bu kötü duruma bire bir maruz kalmış bireylerin ruh hâlleriyle ilgili uzmanlar başka başka şeyler söylüyorlar. Ama kendi tecrübelerimizden gördüğümüz de bu kadar büyük bir yara almış, felaket yaşamış, acı duyan insanların aslında bir şeylerin parçası olmak, bir şeye katılım yapmak istediğini görüyoruz çoğunlukla. Dolayısıyla bu anlamda mesleki anlamda bizim böyle bir tavırda olmamız da önemli geliyor. Çok önemli bir vurgu yaptınız. Ben bunu çok değerli buluyorum. Belki de bu akşamın başlığı bu olmalı: "Mimarlık mesleğinin değişen rolü" dediniz. Sorumluluğu biliyoruz, ama ne kadar üstleniyoruz bilmiyorum. Fakat sizin bu ifadeniz bana çok etkili geldi. Mimarlık mesleğinin değişen rolü tabii mimarlıkla birlikte yapılı çevreye şekil veren, dokunan bütün alanlar için aynı şeyleri söylemek mümkün herhâlde. Ben çok teşekkür ediyorum. Öncelikle başta Sayın Rektör Yardımcım Volkan Hocanın da belirttiği gibi bu tarz oturumların ilki hep en zordur. Bu anlamda katkınız için, bilgilerinizi paylaştığınız için, desteğiniz için çok çok teşekkür ederim. İyi bir şeye başladığımızı umuyorum. Umarım bilgi anlamında iyi bir katkı vermişizdir. Bunu geliştiririz. Şimdi biz bu seriyi böyle çok uzun tartışmalar, oturumlar olarak planlamadık. Herkes çok yorgun yoğun bir dönem, değişimleri de çok fazla olan bir dönem uzaktan, yakından, yüz yüze vesaire derken hepimiz aslında başlamadan yorulduğumuz bir bahar dönemine girdik. Onun için çok uzatmak istemiyorum. Ancak yine de bu güzel sunum üzerine belki sorusu olan ya da bir katkısı olan olabilir diye çok uzatmadan ben katılımcılarımıza sormak istiyorum. Paylaşmak istediğiniz, sormak istediğiniz bir şey var mı Ahsen Hocaya? Varsa tam da yeridir. Kayda da alıyoruz. Peki hâlâ sanıyorum yok. Olursa zaten başta da söyledik bu konuşmalarımızı kayda alıyoruz. Üniversitemizin ana sayfasında ve Youtube kanalında devamlı hâlde tutacağız. Dolayısıyla seri olacak. Tabii tecrübesizliğin getirdiği küçük kazalar da oluyor. Neyse ki çabuk farkettiler. Kaydı biraz geç başlattım. Volkan Hocama sözü verdiğim anda farkettiler, başlattım. Hocam ilk oturumumuz sizinle, sizin konuşmanızla başlamış oldu. Bundan sonra daha düzenli olacak inşallah. Mütevazî, kendi imkânlarımızla ama bilgiyi paylaşabileceğimiz bir ortam yaratmak istedik. Sizlere iyi akşamlar demeden önce serimizin 2. siyle ilgili de bir bilgi aktarayım. Perşembe akşamı yani 2 Mart akşamı yine aynı saatte 18.00'de yine bu ortamda, Zoom ortamında yarı zamanlı öğretim üyemiz ve aynı zamanda İstanbul Teknik Üniversitesi Kentsel Planlama Şehir Bölge Planlama (pardon düzeltiyorum). Şehir Bölgeleri Planlama Bölümü Öğretim Üyemiz Prof. Dr. Azime Tezer Hocamız kendisi aynı zamanda afet uzmanıdır. "Afet Risklerinin Azaltılmasında Mekânsal Planlamanın Önemi" üzerine bir seminer verecek. Sanıyorum bugünkü konuşmanın üzerine o konuşma yaşadığımız gerçeklerle ilgili yeni soruları, yeni bilgileri de açacak. Ben tekrar teşekkür etmek istiyorum ve kapatmadan önce ben Mimarlık Bölüm Başkanımız Sayın Nuran

Hocama da bir dönmek istiyorum. Hocam, sizin söylemek istediğiniz herhangi bir şey var mı? Kapatmadan bu ilk oturumda çok desteğiniz oldu, sağ olun. Hocam, mikrofonunuz kapalı herhâlde biz sizi duymadık.

Nuran Zeren Gülersoy: Ben ancak çok teşekkür edebilirim. Öncelikle sevgili arkadaşım, liseden beri arkadaşım Ahsen Özsoy'a nazım ancak ona geçebilirdi ilk oturumda ilk konuşma için her zaman ki gibi beni kırmadı ve çok kısa zamanda bu kapsamlı çalışmayı hazırladı. Çok teşekkür ederim Ahsen. Tabii size Sayın Dekanım, bize büyük bir güç verdiniz, çok desteklediniz. Biz biraz çekingen davrandık hem olayların şoku nedeniyle hem de söyleyeceğimiz şeylerin bazı çevrelerce çok sevimli karşılanmayacağı endişesiyle de ama Ahsen her zaman ki kibarlığıyla bunu çok güzel başardı. Sevgili arkadaşıma tekrar tekrar en içten teşekkürler. Sayın Rektör Yardımcım, siz de bize ilk ivmeyi, ilk hızı verdiniz. Size de çok teşekkür ederiz bölüm olarak da. Biz bu seriye öncelikle bölüm hocalarımızdan başlayalım istedik. Sayın Dekanın da söylediği gibi Perşembe günü bu hafta birazda ard arda olsun istedik. "Afet Risklerinin Azaltılmasında Mekânsal Planlamanın Önemi" bunun sadece bir konut planlaması olmadığını bir yerleşme ve bir mekânsal düzenleme olduğunu vurgulayacak bize. Daha sonra statik ve mukavemet dersine gelen gene İTÜ'nün hocası bizim yarı zamanlı Hocamız Pınar Özdemir Çağlayan İTÜ tarafından alanda görevlendirilmiş. Adıyaman'a, Maraş'a gitmiş olduğunu biliyorum. Bize alandan mimarlık ve tasarım sorunlarını vurgulamaya çalışan bir sunum yapacak öyle konuştuk kendisiyle. Bir diğer hocamız yarı zamanlı Rüksan Tuna da gene dünyadan geçici ve kalıcı konut örneklerini karşılaştırmalı olarak yaptığı bir araştırmayı sunacak. Ben de yine konunun planlama ve tasarım boyutuna değineceğim. Şimdilik 5 ard arda seminer planladık. Bunlara hepinizin katılımını bekliyoruz, katkısını bekliyoruz. Daha sonra da destek alacağımızdan çok eminim Sayın Rektör Yardımcımızın, Sayın Dekanımızın, Sayın Rektörümüzün katkılarıyla bunları bir yayın hhaâline getirmeyi de planlıyoruz. Katkısı olan tüm arkadaşlarıma, hocalarıma ve siz izleyicilerimize çok teşekkür ederiz. Bu diziye tabii ki diğer bölümlerle devam edeceğiz. Çok teşekkür ederim tüm katılımcılarımıza.

Volkan Günay: Teşekkürler Hocam.

Özgen Osman Demirbaş: Hocam çok teşekkür ediyorum. Ben artık saat yediyi de çeyrek geçti Pazartesi akşamüstü. Ahsen Hocam, size tekrar teşekkürler emekleriniz için bu kadar kısa sürede. Çok değerli bir işe başladık. İnşallah güzel yarınlar için katkımız olsun. Herkese çok teşekkür ederim katıldıkları için çok güzel bir topluluk olduk. Umarım böyle devam ettiririz. Saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum. İnşallah herşey daha güzel olur. Hoşça kalın.

Ahsen Özsoy: Çok teşekkürler. Hoşça kalın.

*** Video burada sona eriyor. ***